

МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ
Федеральное государственное автономное учреждение
высшего профессионального образования
"Казанский (Приволжский) федеральный университет"
Высшая школа татаристики и тюркологии им.Габдуллы Тукая

УТВЕРЖДАЮ

Проректор
по образовательной деятельности КФУ
Проф. Таюрский Д.А.

"__" _____ 20__ г.

Программа дисциплины

Современный татарский язык: Синтаксис (в татарском языке) Б1.В.ОД.7.6

Направление подготовки: 44.03.05 - Педагогическое образование (с двумя профилями подготовки)

Профиль подготовки: Родной (татарский) язык и литература и иностранный язык (турецкий)

Квалификация выпускника: бакалавр

Форма обучения: очное

Язык обучения: русский

Автор(ы):

Мирзагитов Р.Х. , Сагдиева Р.К.

Рецензент(ы):

-

СОГЛАСОВАНО:

Заведующий(ая) кафедрой: Галиуллина Г. Р.

Протокол заседания кафедры No ____ от "____" _____ 201__ г

Учебно-методическая комиссия Института филологии и межкультурной коммуникации (Высшая школа татаристики и тюркологии им.Габдуллы Тукая):

Протокол заседания УМК No ____ от "____" _____ 201__ г

Регистрационный No

Казань
2018

Содержание

1. Цели освоения дисциплины
2. Место дисциплины в структуре основной образовательной программы
3. Компетенции обучающегося, формируемые в результате освоения дисциплины /модуля
4. Структура и содержание дисциплины/ модуля
5. Образовательные технологии, включая интерактивные формы обучения
6. Оценочные средства для текущего контроля успеваемости, промежуточной аттестации по итогам освоения дисциплины и учебно-методическое обеспечение самостоятельной работы студентов
7. Литература
8. Интернет-ресурсы
9. Материально-техническое обеспечение дисциплины/модуля согласно утвержденному учебному плану

Программу дисциплины разработал(а)(и) заместитель директора по образовательной деятельности Мирзагитов Р.Х. директорат ИФиМК Институт филологии и межкультурной коммуникации им. Льва Толстого, Ramil.Mirzagitov@kpfu.ru; доцент, к.н. (доцент) Сагдиева Р.К. кафедра татарского языкознания Высшая школа татаристики и тюркологии им.Габдуллы Тукая, Ramilya.Sagdieva@kpfu.ru

1. Цели освоения дисциплины

Основной целью освоения дисциплины "Синтаксис современного татарского языка" является дать целостное представление о научном освещении синтаксического строя татарского литературного языка на современном этапе его развития.

"Синтаксис" завершает курс "Современный татарский язык". Одна из главных задач его преподавания - ввести студента в современную синтаксическую проблематику, актуализируя все общеграмматические знания, приобретенные в изучении предшествующих дисциплин - морфемики, словообразования и морфологии. Замысел провести единую линию сквозь все грамматические разделы курса должен получить здесь свое завершение. Главный ожидаемый при этом "конечный результат" - умение анализировать любой татарский текст, определяя его грамматическую устроенность "снизу доверху" - от морфемики до структуры текста

2. Место дисциплины в структуре основной образовательной программы высшего профессионального образования

Данная учебная дисциплина включена в раздел "Б1.В.ОД.7 Дисциплины (модули)" основной образовательной программы 44.03.05 Педагогическое образование (с двумя профилями подготовки) и относится к обязательным дисциплинам. Осваивается на 4, 5 курсах, 8, 9 семестры.

Данная учебная дисциплина входит в раздел Б.3.2/1.3.5 ФГОС по направлению подготовки ВПО 050100.62- "Педагогическое образование". Модуль Б.3.2/1."Теория языка";

Дисциплина занимает важное место в системе курсов, ориентированных на изучение основного языка, дает совокупность теоретических и практических знаний об основных единицах этого уровня языка - словосочетание, предложение, текст и их особенностях по сравнению с другими единицами.

Синтаксис имеет одно явное преимущество перед другими разделами грамматики: он демонстрирует "язык в действии", тогда как предыдущие позволяют увидеть его "в разобранном виде" - в виде системы элементов, которые содержат лишь потенциальную информацию о своем использовании. Имея дело с готовыми для общения единицами, синтаксис уже поэтому более функционален, чем та же морфология. Это обстоятельство с тем большей настойчивостью диктует функциональный поворот в его преподавании.

Современная синтаксическая наука представлена, по существу, тремя синтаксисами: формальным, семантическим и актуальным. Приоритет формального объясняется традициями преподавания и ведения исследований, а не его "первенством" в синтаксическом механизме языка. Функциональный поворот в преподавании предполагает отказ от приоритета формального синтаксиса и, соответственно, выдвигание на первый план двух других - тех, которые "обслуживаются" формальным. Иначе говоря, можно поставить вопрос так: сначала систематизировать синтаксические средства, а потом узнать, чему они служат; а можно иначе - сначала познакомиться с теми содержательными сущностями, которые подлежат обслуживанию, а затем систематически обозреть средства, которые это делают.

Форма отчетности - экзамен в 9 семестре.

3. Компетенции обучающегося, формируемые в результате освоения дисциплины /модуля

В результате освоения дисциплины формируются следующие компетенции:

Шифр компетенции	Расшифровка приобретаемой компетенции
ОК-1 (общекультурные компетенции)	владеет культурной мышления, способен к обобщению, анализу, восприятию информации, постановке цели и выбору путей её достижения
ОК-14 (общекультурные компетенции)	готов к толерантному восприятию социальных и культурных различий, уважительному и бережному отношению к историческому наследию и культурным традициям
ОК-3 (общекультурные компетенции)	способен понимать значение культуры как формы человеческого существования и руководствоваться в своей деятельности и руководствоваться в своей деятельности современными принципами толерантности, диалога и сотрудничества
ОК-6 (общекультурные компетенции)	способен логически верно, аргументированно и ясно строить устную и письменную речь
ОПК-3 (профессиональные компетенции)	владеет основными речевой профессиональной культуры
ОПК-6 (профессиональные компетенции)	способен к подготовке и редактированию текстов профессионального и социально значимого содержания
СКР-1	способен к диахроническому осмыслению и синхронному анализу языковых явлений с целью понимания механизмов функционирования и тенденций развития татарского языка
СКР-2	способен выделять и анализировать единицы различных уровней языковой системы в единстве их содержания, формы и функций
СКР-3	владеет основными понятиями о функциях языка, соотношении языка и мышления, роли языка в обществе, языковых универсалиях и законах развития языка
СКР-4	способен определять связи татарского языка и его типологические соотношения с другими языками
СКР-5	способен ориентироваться в дискуссионных вопросах языкознания и этапах его развития
СКР-6	владеет приемами анализа текстов различных видов и жанров
СКР-7	способен к толерантному общению в полиэтнической и поликультурной среде

В результате освоения дисциплины студент:

1. должен знать:

- закономерности развития синтаксического строя татарского языка;
- об истории изучения предмета; о разных направлениях в синтаксисе; о синтаксических единицах; о грамматическом, синтагматическом, актуальном членении предложения;

2. должен уметь:

- объяснять и различать синтаксические явления, изученные на лекционных и практических занятиях.
- пользоваться навыками полного синтаксического анализа простого, сложного, многокомпонентного предложения и текста, грамотного письма (пунктуация).

3. должен владеть:

- основными методами и приемами исследовательской и практической работы в области языкознания;
- базовым терминологическим инструментарием современной науки о языке;
- навыками работы с необходимой информацией в глобальных компьютерных сетях;
- навыками подготовки научных работ и репрезентацией собственных научных исследований

4. должен демонстрировать способность и готовность:

- к практическому применению полученных знаний при решении профессиональных задач;
- к устной и письменной коммуникации

4. Структура и содержание дисциплины/ модуля

Общая трудоемкость дисциплины составляет 3 зачетных(ые) единиц(ы) 108 часа(ов).

Форма промежуточного контроля дисциплины отсутствует в 8 семестре; экзамен в 9 семестре.

Суммарно по дисциплине можно получить 100 баллов, из них текущая работа оценивается в 50 баллов, итоговая форма контроля - в 50 баллов. Минимальное количество для допуска к зачету 28 баллов.

86 баллов и более - "отлично" (отл.);

71-85 баллов - "хорошо" (хор.);

55-70 баллов - "удовлетворительно" (удов.);

54 балла и менее - "неудовлетворительно" (неуд.).

4.1 Структура и содержание аудиторной работы по дисциплине/ модулю

Тематический план дисциплины/модуля

N	Раздел Дисциплины/ Модуля	Семестр	Неделя семестра	Виды и часы аудиторной работы, их трудоемкость (в часах)			Текущие формы контроля
				Лекции	Практические занятия	Лабораторные работы	
1.	Тема 1. Сөйләм төзелеше закончалыкларын өйрәнүче фән буларак синтаксис. Синтаксик берәмлекләр: сүзтөзмә, жөмлө кисәге, жөмлө һәм текст. Интонация.	8	1	2	2	0	
2.	Тема 2. Жөмлөгә билгеләмә. Жөмләнең төп үзенчәлекләре хәбәрлек һәм модальлек. Аларның белдерелүе. Жөмлөләрне төркемләү принциплары.	8	2	2	2	0	

N	Раздел Дисциплины/ Модуля	Семестр	Неделя семестра	Виды и часы аудиторной работы, их трудоемкость (в часах)			Текущие формы контроля
				Лекции	Практические занятия	Лабораторные работы	
3.	Тема 3. Сүзләрнең синтаксик бәйләнеше. Сөйләмне оештыручы төп бәйләнеш буларак ияртүле бәйләнеш. Сүзтезмә.	8	3	2	2	0	
4.	Тема 4. Жәмләнең баш кисәкләре. Баш кисәкләрнең хәбәрлек оештырулары. Ия. Аның төп билгеләре. Хәбәр. Исем хәбәрләр. Фигыль хәбәрләр. Гади һәм тезмә фигыль хәбәрләр. Кушма фигыль хәбәрләр.	8	4	2	2	0	
5.	Тема 5. Иярчен кисәкләр. Иярчен кисәкләрне өйрәнү тарихы. Аергыч. Тәмамлык, аның төрләре. Хәл, аның төрләре. Аныклагыч. Модаль кисәкләр.	8	5	2	4	0	
6.	Тема 6. Тиндәш кисәкләр. Жәмләнең синтагмаларга бүленеше. Аерымланган кисәкләр. Жәмләнең актуаль кисәкләргә бүленеше. Сүз тәртибе. Өстәлмәләр.	8	6	2	2	0	
7.	Тема 7. Жәмлә төрләре. Раслау һәм инкяр жәмләләр. Хикәя, сорау, боеру, тойгылы жәмләләр. Тулы һәм ким жәмләләр. Жыйнак һәм жәенке жәмләләр. Ике һәм бер составлы жәмләләр.	9	1	2	2	0	

N	Раздел Дисциплины/ Модуля	Семестр	Неделя семестра	Виды и часы аудиторной работы, их трудоемкость (в часах)			Текущие формы контроля
				Лекции	Практические занятия	Лабораторные работы	
8.	Тема 8. Кушма жөмлө. Тезмә кушма жөмлө, аның төрләре. Иярченле кушма жөмлө, аның төрләре. Иярченле кушма жөмлө үзенчәлекләре.	9	2-3	4	4	0	
9.	Тема 9. Иярчен жөмлөләрнең төзелеш һәм мәгънә ягыннан төрләре. аларның синонимлыгы.	9	4	2	2	0	
10.	Тема 10. Катлаулы кушма жөмлө төрләре: күп тезмәле катлаулы кушма жөмлө, күп иярченле катлаулы кушма жөмлө, катнаш кушма жөмлө.	9	5	2	2	0	
11.	Тема 11. Текст. Пунктуация.	9	6	2	2	0	
	Тема . Итоговая форма контроля	9		0	0	0	Экзамен
	Итого			24	26	0	

4.2 Содержание дисциплины

Тема 1. Сөйләм төзелеше закончалыкларын өйрәнүче фән буларак синтаксис. Синтаксик берәмлекләр: сүзтезмә, жөмлө кисәге, жөмлө һәм текст. Интонация.

лекционное занятие (2 часа(ов)):

Сөйләм төзелеше закончалыкларын өйрәнүче фән буларак синтаксис. Аның предметы, эчтәлегә, тикшеренү методлары. Синтаксис һәм логика фәннәре арасында, сөйләм һәм фикерләү арасында мөнәсәбәт. Сөйләм һәм фикерләүнең төп берәмлекләре буларак жөмлө һәм хөкем. Жөмлө кисәкләре һәм хөкем кисәкләре арасында мөнәсәбәт: субъект, предикат, бөяләү, объект, атрибут: ия, хәбәр, төмамлык, аергыч, хәл, аныклагыч төшенчәләре. Субъект белән ия, үтәүче белән предикат, хәбәр белән процесс арасында мөнәсәбәт. Сөйләм, фикер, чынбарлык, сөйләүче, тыңлаучы төшенчәләренә аңлатма. Сөйләмнең төп үзенчәлекләре: хәбәрлек һәм модальлек. Интонация.

практическое занятие (2 часа(ов)):

Синтаксисның предметын, тикшеренү методларын кабатлау. Жөмлө һәм хөкем кисәкләре арасындагы мөнәсәбәтне искә төшерү. сөйләм, фикер, чынбарлык, сөйләүче, тыңлаучы төшенчәләренә аңлатма бирергә өйрәнү. Хәбәрлек һәм модальлек үзенчәлекләре.

Тема 2. Жөмлөгә билгеләмә. Жөмләнең төп үзенчәлекләре хәбәрлек һәм модальлек. Аларның белдерелүе. Жөмлөләрне төркемләү принциплары.

лекционное занятие (2 часа(ов)):

Жөмлөгә билгеләмә. Жөмләнең төп үзенчәлекләре хәбәрлек һәм модальлек. Аларның белдерелүе. Жөмлөләрне төркемләү принциплары: грамматик кисәкләргә таркала алуы, алмавы; хикәя, сорау, боеру, тойгылы; гади, кушма; жәенке, жыйнак; бер составлы, ике составлы; тулы, ким; раслау, инкарь

практическое занятие (2 часа(ов)):

Жәмләгә билгеләмә бирү тәртибе. Гади һәм кушма жәмләне аеру, хикәя, сорау, боеру, тойгылы жәмләләрнең кулланылышы. Бер составлы, ике составлы; жыйнак, жәенке; тулы, ким; раслау, инкаръ жәмләләргә кыскача күзәтү ясау.

Тема 3. Сүзләрнең синтаксик бәйләнеше. Сөйләмне оештыручы төп бәйләнеш буларак ияртүле бәйләнеш. Сүзтезмә.

лекционное занятие (2 часа(ов)):

Сүзләрнең синтаксик бәйләнеше. Сөйләмне оештыручы төп бәйләнеш буларак ияртүле бәйләнеш. Ияртүле бәйләнешнең нәтижәсе буларак тезүле бәйләнеш. Тезүле бәйләнешне белдерә торган чаралар. Ияртүле бәйләнештәге сүзләр арасында мөнәсәбәт. Жәмлә барлыкка китерүче бәйләнеш буларак хәбәрлекле мөнәсәбәт. Жәмләне жәенкеләндерүче бәйләнеш буларак ачыклаулы (төгәлләүле) мөнәсәбәт һәм аныклаулы мөнәсәбәт. Аларны белдерә торган чаралар. Ияртүле бәйләнешнең традицион бүленеше: ярашу, башкарылу, янәшәлек. Сүзтезмә.

практическое занятие (2 часа(ов)):

Жәмлә эченнән ияртүле һәм тезүле бәйләнешне аеру. Хәбәрлекле, ачыклаулы һәм аныклаулы мөнәсәбәттә торган синтаксик берәмлекләргә өйрәнү. Сүзтезмәгә анализ ясарга өйрәнү.

Тема 4. Жәмләнең баш кисәкләре. Баш кисәкләрнең хәбәрлек оештырулары. Ия. Аның төп билгеләре. Хәбәр. Исем хәбәрләр. Фигыль хәбәрләр. Гади һәм тезмә фигыль хәбәрләр. Кушма фигыль хәбәрләр.

лекционное занятие (2 часа(ов)):

Жәмләнең баш кисәкләре. Жәмләнең логик-грамматик кисәкләргә бүленеше. Сүзләр төрләнешеннән чыгып, жәмләдә беренче, икенче, өченче дәрәжәдәге кисәкләрне билгеләү. Жәмләнең баш, иярчен, модаль кисәкләргә бүленеше. Баш кисәкләрнең хәбәрлек оештырулары. Ия. Аның төп билгеләре. Төзелеше ягыннан төрләре: гади, тезмә ияләр. Иянең белдерелүе һәм төп мәгънәләре. Хәбәр.

практическое занятие (2 часа(ов)):

Жәмләдән баш кисәкләрне билгеләү. Ияне табу, аның гади һәм тезмә төрләрен дәрәс итеп билгели белү. Исем һәм фигыль хәбәрләргә аерырга өйрәнү. Гади, тезмә һәм кушма исем хәбәрләргә бер-берсеннән аерырга өйрәнү. Гади, тезмә һәм кушма фигыль хәбәрләргә дәрәс билгеләү күнекмәләре булдыру.

Тема 5. Иярчен кисәкләр. Иярчен кисәкләрне өйрәнү тарихы. Аергыч. Тәмамлык, аның төрләре. Хәл, аның төрләре. Аныклагыч. Модаль кисәкләр.

лекционное занятие (2 часа(ов)):

Иярчен кисәкләр. Иярчен кисәкләрне өйрәнү тарихы. Ачыклаулы мөнәсәбәткә кәргән сүзләрнең иярүчесе буларак аергыч, тәмамлык, хәл. Аларның сөйләм оештыруда икче дәрәжәдәге рольне уйнаулары. Аергыч, аның төп билгеләре. аергычны белдерелүе, аерылмышка бәйләнү юллары. Тәмамлык, аның төрләре. Туры тәмамлыкның мәгънәсе, бирелеше, ияртүче кисәккә бәйләнү юллары. Кыяк тәмамлыкның мәгънәсе, бирелеше, ияртүче кисәккә бәйләнү юллары. Хәл, аның төрләре: вакыт, урын, сәбәп, максат, шарт, кире, рәвеш, күләм-чама хәлләре. Аларның бирелеше һәм ияртүче кисәккә бәйләнү юллары. Аныклагыч. ярашкан һәм ярашмаган аныклагычлар. Аныклагычлар янында тыныш билгеләре. Модаль кисәкләр, аларның сөйләмдәге роле.

практическое занятие (4 часа(ов)):

Жәмләдән иярчен кисәкләрне аерырга өйрәнү. Аергычның үзенчәлекләрен, аерылмышка бәйләнү чараларын дәрәс билгеләү. Тәмамлыкның туры һәм кыяк төрләрен аерырга өйрәнү, аларның ияртүче кисәккә бәйләнү чараларын таба белү. Хәлнең үзенчәлекләре, вакыт, урын, сәбәп, максат, шарт, кире, рәвеш һәм күләм-чама хәлләрен таба белү күнекмәләрен булдыру. Иярчен кисәкләрне билгеләүдәге кыен очраklar. Аныклагычларны һәм модаль кисәкләрне дәрәс билгеләргә өйрәнү.

Тема 6. Тиңдәш кисәкләр. Жәмләнең синтагмаларга бүленеше. Аерымланган кисәкләр. Жәмләнең актуаль кисәкләргә бүленеше. Сүз тәртибе. Өстәлмәләр.

лекционное занятие (2 часа(ов)):

Тиңдәш кисәкләр. Жәмлә кисәкләренең тиңдәшләнеп килүе өчен төп шарт - ияртүле бәйләнешнең булуы. Тиңдәш кисәкләрне үзара теркәүче чаралар. Тиңдәш һәм тиңдәш булмаган аергычлар. Тиңдәш кисәкләр янында гомумиләштерүче сүзләр. Тиңдәш кисәкләр һәм гомумиләштерүче сүзләр янында тыныш билгеләре. Жәмләнең синтагмаларга бүленеше. Аерым синтагма төзи һәм аерым синтагма төземи торган жәмлә кисәкләре. Аерымланган жәмлә кисәкләре, алар янында тыныш билгеләре. Жәмләнең актуалж кисәкләргә бүленеше: тема һәм рема. Аларның чылбырлы бәйләнеш хасил итүләре. Сүз тәртибе: уңай һәм инверсия. Өстәлмәләр һәм күзаллаулы баш килешле әйләнмә. Төрле жәмлә кисәкләренең өстәлмә булып килә алулары.

практическое занятие (2 часа(ов)):

Тиңдәш кисәкләрне таба белергә өйрәнү. Тиңдәш һәм тиңдәш түгел аергычларның үзенчәлекләрен билгели белү. Төрле жәмлә кисәкләренең тиңдәшләнеп килә алуларына мисаллар туплау. Тиңдәш кисәкләр һәм гомумиләштерүче сүзләр янында тыныш билгеләрен куярга өйрәнү күнекмәләрен булдыру. Аерымланган кисәкләрнең астына дәрәс итеп сызу. Тема белән реманы аерырга өйрәнү. Өстәлмәләрне һәм күзаллаулы баш килешле әйләнмәне башка берәмлекләрдән аерырга өйрәнү.

Тема 7. Жәмлә төрләре. Раслау һәм инкар жәмләләр. Хикәя, сорау, боеру, тойгылы жәмләләр. Тулы һәм ким жәмләләр. Жыйнак һәм жәенке жәмләләр. Ике һәм бер составлы жәмләләр.

лекционное занятие (2 часа(ов)):

Жәмлә төрләре. Раслау һәм инкар жәмләләр, аларның төп үзенчәлекләре. Инкарның һәм раслауны белдерә торган чаралар. Инкарның белдерүдә логик басым. Хикәя, сорау, боеру, тойгылы жәмләләр. Аларның төп мәгънәләре һәм билгеләре. Сорау жәмлә төзелешендә татар теленең рус теленнән аермасы. Сорала торган кисәкнең урыны, аның логик басымны алуы. Бу жәмләдән соң тыныш билгеләре. Тулы һәм ким жәмләләр. Тулы жәмләнең үзенчәлекләре, ким жәмләнең үзенчәлекләре, кимлекнең сәбәпләре. Ким жәмләләрне өйрәнү тарихы. Ким жәмләләрне кимлек төренә карап төркемләү. Ким жәмләләрнең кулланылышы. Жыйнак һәм жәенке жәмләләр, аларның үзенчәлекләре. Таркалмый торган жәмләләр. Аларның бер төре буларак сүз жәмләләр. Ике һәм бер составлы жәмләләр. Бер составлы фигыль, исем һәм сүз жәмләләр. Билгеле үтәүчеле, билгесез үтәүчеле, гомум үтәүчеле һәм үтәүчесез бер составлы фигыль жәмләләр.

практическое занятие (2 часа(ов)):

Текстан раслау, инкар, жәенке, жыйнак, хикәя, сорау, боеру, тойгылы жәмләләрне аерырга өйрәнү. аларның кулланылыш үзенчәлекләрен билгеләү. Инкар жәмләнең раслауны белдерә башлау очраklары. Сорау, боеру һәм тойгылы жәмләләрнең күрсәткечләрен билгеләү. Ике һәм бер составлы жәмләләрне аерырга өйрәнү.

Тема 8. Кушма жәмлә. Тезмә кушма жәмлә, аның төрләре. Иярченле кушма жәмлә, аның төрләре. Иярченле кушма жәмлә үзенчәлекләре.

лекционное занятие (4 часа(ов)):

Кушма жәмлә. Тезмә кушма жәмлә төрләрен аеру. Иярченле кушма жәмлә. иярченле кушма жәмлә үзенчәлекләре. Иярчен жәмләләрне билгеләү һәм бу турыдагы карашлар. Иярченле кушма жәмләләрне төзелешеннән чыгып төркемләү: синтетик иярченле кушма жәмлә һәм аналитик иярченле кушма жәмләләр. Аларның төп үзенчәлекләре: бәйләүче чараларның иярчен жәмләдәге хәбәр составында тору-тормавы, иярчен жәмләнең чагыштырмача тәмамланган төсмер алу-алмавы, бәйләүче чараның компонентлар чиген билгеләү өчен нигез була алу-алмавы, компонентларның урынына бәйләү үзенчәлекләре, иярчен жәмләдәге баш кисәкләрнең ярашу-ярашмавы, башка телләрдәге төзелешкә охшау-охшамау һ.б. Иярчен жәмләләрне мәгънә ягыннан төркемләү.

практическое занятие (4 часа(ов)):

Текстан тезмә һәм иярченле кушма жәмләләрне аерырга өйрәнү. Аналитик һәм синтетик иярченле кушма жәмләләрнең үзенчәлекләрен билгеләү. Иярченле кушма жәмләгә дәрәс итеп синтаксик анализ ясарга өйрәнү, схемасын сызу үзенчәлекләре белән танышу.

Тема 9. Иярчен жәмләләрнең төзелеш һәм мәгънә ягыннан төрләре. аларның синонимлыгы.

лекционное занятие (2 часа(ов)):

Иярчен жәмлә төрләре. Иярчен ия, хәбәр, төмамлык, аергыч, вакыт, урын, сәбәп, максат, шарт, кире, рәвеш, күләм, аныклагыч, кереш һәм өстәлмә жәмләләр. Аларның аналитик һәм синтетик төрләре. Жәмләләрне бер төрдән икенче төргә үзгәртү юллары.

практическое занятие (2 часа(ов)):

Иярчен жәмләләргә мисаллар эшләү. Аларның аналитик һәм синтетик төрләрен аерырга өйрәнү. Аларның синонимлыгына игътибар итү.

Тема 10. Катлаулы кушма жәмлә төрләре: күп тезмәле катлаулы кушма жәмлә, күп иярченле катлаулы кушма жәмлә, катнаш кушма жәмлә.

лекционное занятие (2 часа(ов)):

Катлаулы кушма жәмлә, аның төрләре. Күп тезмәле катлаулы кушма жәмлә. Катлаулы төзелмәләрнең үзенчәлегә, төрләре. Күп тезмәле катлаулы кушма жәмләләрнең компонентлары арасында бәйләнеш. Күп тезмәле катлаулы кушма жәмләләрнең схемасын тәү. Күп иярченле катлаулы кушма жәмләнең төрләре: тиңдәш иярүле, тиңдәш түгел иярүле, бер-бер артлы иярүле, берничә төр иярүле. Катнаш кушма жәмлә.

практическое занятие (2 часа(ов)):

Күп тезмәле катлаулы кушма жәмләне башка шундый берәмлекләрдән аерыу, дәрәҗә итеп анализ ясау, схема сызу. Сөйләмдә күп тезмәле катлаулы кушма жәмләләрнең файдалану. Күп иярченле катлаулы кушма жәмләгә һәм катнаш кушма жәмләгә анализ ясарга өйрәнү.

Тема 11. Текст. Пунктуация.

лекционное занятие (2 часа(ов)):

Текст. Тезем. Пунктуация. Тыныш билгеләрен төркемләү. Тыныш билгеләре һәм интонация. Аларның мөгънә белдерүдәге рольләре. Пунктуацион кагыйдәләр. Гади һәм кушма жәмләләрдә тыныш билгеләре. Тыныш билгеләре куелмый торган очрактар.

практическое занятие (2 часа(ов)):

Текстка анализ ясау. Тестта тиешле тыныш билгеләрен куярга өйрәнү. Куелган тыныш билгеләрен аңлату күнекмәләре булдыру.

4.3 Структура и содержание самостоятельной работы дисциплины (модуля)

N	Раздел Дисциплины	Семестр	Неделя семестра	Виды самостоятельной работы студентов	Трудоемкость (в часах)	Формы контроля самостоятельной работы
2.	Тема 2. Жәмләгә билгеләмә. Жәмләнең төп үзенчәлекләре хәбәрлек һәм модальлек. Аларның белдерелүе. Жәмләләрне төркемләү принциплары.	8	2	контрольная работа	14	письменная работа
3.	Тема 3. Сүзләрнең синтаксик бәйләнеше. Сөйләмне оештыручы төп бәйләнеш буларак ияртүле бәйләнеше. Сүзтезмә.	8	3	контрольная работа	16	письменная работа

№	Раздел Дисциплины	Семестр	Неделя семестра	Виды самостоятельной работы студентов	Трудоемкость (в часах)	Формы контроля самостоятельной работы
5.	Тема 5. Иярчен кисәкләр. Иярчен кисәкләрне өйрәнү тарихы. Аергыч. Тәмамлык, аның төрләре. Хәл, аның төрләре. Аныклагыч. Модаль кисәкләр.	8	5	тест	16	письменная работа
9.	Тема 9. Иярчен жәмләләрнең төзелеш һәм мәгънә ягыннан төрләре. аларның синонимлыгы.	9	4	тест	1	письменная работа
10.	Тема 10. Катлаулы кушма жәмлә төрләре: күп тезмәле катлаулы кушма жәмлә, күп иярченле катлаулы кушма жәмлә, катнаш кушма жәмлә.	9	5	контрольная работа	1	письменная работа
11.	Тема 11. Текст. Пунктуация.	9	6	реферат	1	письменная работа
	Итого				49	

5. Образовательные технологии, включая интерактивные формы обучения

Вузовское освоение курса "Синтаксис современного татарского языка" предполагает использование как традиционных, так и инновационных образовательных технологий и требует рационального их сочетания.

Традиционные образовательные технологии подразумевают использование в учебном процессе таких методов работ, как лекция, практическое занятие, семинар и др.

Во время занятий могут быть использованы и современные информационные технологии, в частности, мультимедийные программы, Интернет, фото-, аудио- и видеоматериалы.

6. Оценочные средства для текущего контроля успеваемости, промежуточной аттестации по итогам освоения дисциплины и учебно-методическое обеспечение самостоятельной работы студентов

Тема 1. Сөйләм төзелеше закончалыкларын өйрәнүче фән буларак синтаксис. Синтаксик берәмлекләр: сүзтезмә, жәмлә кисәге, жәмлә һәм текст. Интонация.

Тема 2. Жәмләгә билгеләмә. Жәмләнең төп үзенчәлекләре хәбәрлек һәм модальлек. Аларның белдерелүе. Жәмләләрне төркемләү принциплары.

письменная работа , примерные вопросы:

Тексттан сүзтезмәләрне аерып чыгару һәм аларга анализ ясау.

Тема 3. Сүзләрнең синтаксик бәйләнеше. Сөйләмне оештыручы төп бәйләнеш буларак ияртүле бәйләнеш. Сүзтезмә.

письменная работа , примерные вопросы:

сүзтезмәгә анализ ясау күнекмәләре булдыру

Тема 4. Жөмләнең баш кисәкләре. Баш кисәкләрнең хәбәрлек оештырулары. Ия. Аның төп билгеләре. Хәбәр. Исем хәбәрләр. Фигыль хәбәрләр. Гади һәм тезмә фигыль хәбәрләр. Кушма фигыль хәбәрәр.

Тема 5. Иярчен кисәкләр. Иярчен кисәкләрне өйрәнү тарихы.Аергыч. Тәмамлык, аның төрләре. Хәл, аның төрләре. Аныклагыч. Модаль кисәкләр.

письменная работа , примерные вопросы:

Жөмлә кисәкләре белән бәйлә тест эшләү.

Тема 6. Тиңдәш кисәкләр. Жөмләнең синтагмаларга бүленеше. Аерымланган кисәкләр. Жөмләнең актуаль кисәкләргә бүленеше. Сүз тәртибе. Өстәлмәләр.

Тема 7. Жөмлә төрләре. Раслау һәм инкяр жөмләләр. Хикәя, сорау, боеру, тойгылы жөмләләр. Тулы һәм ким жөмләләр. Жыйнак һәм жәенке жөмләләр. Ике һәм бер составлы жөмләләр.

Тема 8. Кушма жөмлә. Тезмә кушма жөмлә, аның төрләре. Иярченле кушма жөмлә, аның төрләре. Иярченле кушма жөмлә үзенчәлекләре.

Тема 9. Иярчен жөмләләрнең төзелеш һәм мәгънә ягыннан төрләре. аларның синонимлыгы.

письменная работа , примерные вопросы:

Гади һәм кушма жөмлә темасын кабатлаттыру максатыннан тест эшләү.

Тема 10. Катлаулы кушма жөмлә төрләре: күп тезмәле катлаулы кушма жөмлә, күп иярченле катлаулы кушма жөмлә, катнаш кушма жөмлә.

письменная работа , примерные вопросы:

Катлаулы кушма жөмлә темасына караган контроль эш эшләү.

Тема 11. Текст. Пунктуация.

письменная работа , примерные вопросы:

Тыныш билгеләре нигә кирәк? М.З.Зәкиевның хезмәтләренә күзәтү ясау. Яшж синтаксистлар һәм аларның хезмәтләре. Г.Ибраһимовның татар теле синтаксисына керткән өлеше.

Г.Алпаровның хезмәтләренә күзәтү.

Тема . Итоговая форма контроля

Примерные вопросы к экзамену:

Рекомендации по выполнению плана самостоятельной работы

Особенностью дисциплины "Синтаксис современного татарского языка" является самостоятельная работа студентов, связанная с изучением проблемных вопросов по некоторым темам лекций.

Проверка выполнения плана самостоятельной работы проводится на практических занятиях.

Самостоятельная работа студентов по курсу призвана не только закреплять и углублять знания, полученные на аудиторных занятиях, но и способствовать развитию у студентов творческих навыков, инициативы, умению организовать свое время и выразить свою точку зрения на изученные проблемные вопросы.

При выполнении плана самостоятельной работы студенту необходимо прочитать теоретический материал не только в учебниках и учебных пособиях, указанных в библиографических списках, но и познакомиться с публикациями в периодических изданиях.

Студенту необходимо творчески переработать изученный самостоятельно материал и представить его для отчета в форме реферата, эссе и др.

Темы рефератов

1. Семантический (номинативный) синтаксис.
2. Актуальный синтаксис.
3. Конструктивный синтаксис.
4. Средства подчинительной связи.
5. Именные словосочетания
6. Глагольные словосочетания.

7. Грамматические схемы и модели простого предложения.
8. Предикативность предложения.
9. Модальность предложения
10. Порядок слов в в прозаической письменной речи.
11. Синтагматическое членение предложения.
12. Сложносочиненные предложения
13. Сложноподчиненные предложения.
14. Многочленные сложные предложения.
15. Синтаксис текста.

Контрольные вопросы и задания для проведения текущего контроля и промежуточной аттестации по итогам освоения дисциплины

Тесты (с элементами задания) для проведения контрольной работы

Гади жәмлә

1. Бер составлы фигыль жәмләгә карамаган төрне күрсәтегез:

- а) билгеле үтәүчеле
- б) үтәүчесез
- в) номинатив
- г) гомуми үтәүчеле
- д) билгесез үтәүчеле

2. Кыяк тәмамлык булган жәмләне билгеләгез, тиешле кисәкнең астына сызыгыз:

- а) Баһау шүрли төште, ләкин ул моны сиздермәс өчен елмайган булды. (Г.М.)
- б) Чөнки Татарстан халкы өчен бу бик кадерле һәм истәлекле газиз көн.
- в) Дөнъяның серен аңлар өчен, чәчәк серен белергә кирәк. (Р.Б.)
- г) Әтием дә, аны озатыр өчен, ашыгып торып басты. (Р.Б.)

3. Кушма фигыль хәбәрле жәмләне табыгыз, хәбәрнең астына сызыгыз:

- а) Мин сезгә ул турыда сүз бирәм.
- б) Иртә белән көн томанлы иде.
- в) Ике хәзрәт, ни өчендер, извозчик ялламакчы булалар.
- г) Әптелбәр, уйнарга теләсә дә, бу тәкъдимне кире какты.

4. Жәмләнең хәбәрен табыгыз: Жиңелгәнне жиңел кичерә белгән кешеләр сирәктер дөнъяда (М.Галиев)

- а) кичерә белгән
- б) сирәктер
- в) дөнъяда
- г) хәбәре кулланылмаган

5. Жәмләнең иясен табыгыз: Дускай, сиңа бүләк итәр идем Илкәемнең иркә гөлләрен (М.Жәлил)

- а) дускай
- б) иясе кулланылмаган
- в) сиңа
- г) гөлләрен

6. Хәбәрнең астына сызыгыз һәм структур төрен билгеләгез: Хәлим аның сөйләгән сүзләрен колагына жыеп торды (И.Гази)

- а) гади фигыль хәбәр
- б) тезмә фигыль хәбәр
- в) кушма фигыль хәбәр

7. Бер составлы фигыль жәмләнең төрен билгеләгез, хәбәрнең астына сызыгыз: Сүзне алардан башларга кирәк булгандыр миңа (Р.Төхвәтуллин)

- а) билгеле үтәүчеле
- б) билгесез үтәүчеле
- в) гомуми үтәүчеле
- г) үтәүчесез

8. Тезүле бәйләнешне белдерүдә катнашмаган чараны билгеләгез:

- а) тезүче теркәгечләр
- б) бәйлек һәм бәйлек сүзләр
- в) санау интонациясе
- г) каршы кую интонациясе

9. Ике составлы җөмләне табыгыз һәм баш кисәкләрнең астына сызыгыз::

- а) Умырзая җыйдык, кошлар сайравын тыңладык, рәхәтләнеп ял иттек (Г, Мөхәммәтшин)
- б) Аның күзләренә ак төшкән (М.Гафури)
- в) Күңелемнең сине көткән чагы.
- г) Аның бертуктаусыз каядыр йөгерәсе, чабасы килә, нидер эшлисе, кырасы-ватасы килә (Н.Фәттаһ)

10. Күләм хәле булган җөмләне билгеләгез, тиешле кисәкнең астына сызыгыз:

- а) Айбиби бертын дәмми торды. (М.Х-н)
- б) Малайлар учакны шәп итеп якканнар. (Г.Б.)
- в) Тиен кинәт янәшә агачка сикерде. (Ә.Ф.)
- г) Тузан суыргычтай йота Кала ыгы-зыгысы. (Л.Л.)

11. Сәбәп хәле булган җөмләне табыгыз, тиешле кисәкнең астына сызыгыз:

- а) Киткән урманга утынга, ялгызы бер ат жигеп.
- б) Тажи шул уйлар белән чәй янынан торды.
- в) Аның әрнүдән йокылары кача иде.
- г) Без яшьтән үк таныштык.

12. Иярүче сүз ияртүчедән аңлашылган процессның максатын белдергән сүзтезмәне табыгыз:

- а) талантка баш ию
- б) урманга бару
- в) суга чыгу
- г) суыкка калтырау

13. Кушма фигыль хәбәрнең астына сызыгыз һәм белдергән мәгънәсен билгеләгез: Үкенечтән сыкрап куяр жаннар (Зөлфәт)

- а) модаль мәгънәне
- б) процессның үтәлү дәрәжәсен
- в) эзлекле процессны
- г) заман мәгънәсен

14. Ачыклаулы мөнәсәбәтне табыгыз һәм бәйләүче чараны билгеләгез:

- а) гүзәлсең син
- б) Тукайның, бөөк шагыйрьнең
- в) Кара диңгез
- г) урам буеннан йөрү

15. Кылт итеп искә төшәдер намнары, дәүләтләре (Г.Тукай) Хәбәрнең астына сызыгыз һәм структур төрен билгеләгез:

- а) гади фигыль хәбәр
- б) тезмә фигыль хәбәр
- в) кушма фигыль хәбәр
- г) тезмә исем хәбәр

16. Аерып бирелгән сүзләр нинди жәмлә кисәге булып килә: Сезнең кебек матур ярлар авылда ла түгел,илдә юк (Халык жыры)

- а) аергыч
- б) кыек тәмамлык
- в) күләм хәле
- г) рәвеш хәле

17. Ике составлы жәмләне табыгыз, баш кисәкләрнең астына сызыгыз:

- а) Онытылып ук кителгән (Ф.Хәсни)
- б) Беренче класслы палубага беренче мәртәбә аяк басуыбыз (Р.Хәбибуллина)
- в) Тимерне кызуында сугалар (М.)
- г) Аяз иде ул көнне күк йөзе! (Г.Ахунов)

18. Аерып бирелгән сүз нинди жәмлә кисәге булып килә: Киткән урманга утынга, ялгызы бер ат жигеп (Г.Тукай)

- а) туры тәмамлык
- б) кыек тәмамлык
- в) максат хәле
- г) сәбәп хәле

18. Максат хәле булган жәмләне билгеләгез, тиешле кисәкнең астына сызыгыз:

- а) Менә шунда үзе өчен бик кызыклы уен уйлап тапты. (Р.Н.)
- б) Бу якты йорт сезнең бәхет өчен. (Ш.М.)
- в) Кешегә мәшәкать ясаганым өчен уңайсызланып, тизрәк кайтырга жыендым.(Г.С.)
- г) Бәлки, ул гомерендә беренче һәм соңгы тапкыр күченеп киткән өчен үкенгәндер. (Р.С.)

19. Жәмләнең баш кисәкләре арасында нинди мөнәсәбәт урнаша?

- а) хәбәрлекле
- б) ачыклаулы
- в) аныклаулы

20. "Татар телендә сүз тәртибе" дигән хезмәтнең авторы кем?

- а) М.М.Зәкиев
- б) Ф.С.Сафиуллина
- в) С.М.Ибраһимов

Кушма жәмлә

1. Компонентларның санына карап, кушма жәмләләр ике төргә бүленә:

- 1) _____
- 2) _____

2. Гомер узмый, Без узабыз, Шул гомер буйлап. (Р.Миңнуллин) Жәмләдәге сүзтезмәләрне аерып алыгыз: _____

3 Компонентларының үзара нинди төр бәйләнештә торуына карап, кушма жәмләләр ике төрле була: 1) _____

- 2) _____

4. Баш килештәге исемнәрнең нинди жәмлә кисәге булып килүләрен асларына сызып билгеләгез: Жылы нурлары белән аны озата килгән, жемелдәшкән кар бөртекләре аша аның күзләренә өмет өстәп торган, гайрәт биргән кояш та алсуланып баерга жыена иде. (Р.Мөхәммәдиев)

5. Тезмә кушма жәмләләр, тезүле бәйләнешне тәгъбир иткән чарага карап, ике төрле була: 1)

- _____
- 2) _____

6.) Теркәгечле тезмә кушма жәмләләрне үзара теркәү өчен хезмәт иткән тезүче теркәгечләрнең төрләрен билгеләгез һәм мисаллар языгыз:

- 1) _____

2) _____

3) _____

7.) Әни тамак кырды, әллә нәрсәләр миңа ымлады, мин көлә-көлә егеткә сөйли бирдем.(Г.Исхакый) Тезмә кушма жөмлөдәге предикатив үзәкләрне, жөмлө чикләрен билгеләгез, бәйләүче чараны атагыз: _____

8. Компонентлары үзара санау интонациясе аша теркәлгән ике компонентлы тезмә кушма жөмлөгә мисал уйлап языгыз _____

9. да/дә теркәгечле тезмә кушма жөмлөнә табыгыз, компонентларының предикатив үзәкләрен һәм чикләрен билгеләгез:

1) Бүген көн аяз да, болытлы да. (Г.Т.)

2) Бүтән кызлар һәммәсе дә көянтә башларына берәр, икешәр каз элгәннәр, ә кунак кызның куллары буш. (Г.Б.)

3) Моны ул үзе дә белми, башкалар да сөйләмиләр. (Г.И.)

10. Ике компонентлы тезмә кушма жөмлөдәге предикатив үзәкләрне, жөмлө чикләрен билгеләгез; һәр компонентка тиешле тәртиптә билгеләмә бирегез: Ә бит хан кызы үзе дә бик яхшы укый, иллә нигәдер һәрчак мөгаллимәннән укытасы килә. (М.Хәбибуллин)

1 нче жөмлө - _____;

2 нче жөмлө - _____.

11. Тезмә кушма жөмлөнәң, составындагы компонентлар санына карап, төрен билгелә; һәр предикатив үзәкне, жөмлө өлешләренәң чикләрен күрсәт: Оча алмадым, ә менә күңелдә илани ашкыну - биеклеккә ашу рәхәте, хозурлыгы ымсындырып калды, мин аны татлы серем итеп күңелдә кичерәм. (Ш.Галиев) _____

12. Тезмә кушма жөмлөдәге предикатив үзәкләрне билгеләгез, жөмлөләрнең чикләрен күрсәтегез, тыныш билгеләре куелу кагыйдәләрен языгыз: Бүтән кызлар һәммәсе дә көянтә башларына берәр, икешәр каз элгәннәр, ә кунак кызының куллары буш. (Г.Бәширов)

13. Ул ил өстенә төшкән кайгыны - сугыш чорын күз алдына китерде. (Г.Зәйнәшева) Жөмлөдә сызык куелу кагыйдәсен языгыз: _____

14. Тән зиннәте киём акыл зиннәте гыйлем. (М.) Жөмлөдә тыныш билгеләрен куегыз, кагыйдәләрен языгыз: _____

15. Нәкъ шул вакыт күз ачыргысыз әче җил исте, ком бураны дөнъяны томалады. (М.Хасанов) Жөмлөнәң предикатив үзәкләрен билгеләгез, өлешләренәң чикләрен күрсәтегез, һәр ике төр схемасын сызыг:

16. Кушма жөмлөнә табыгыз, предикатив үзәкләрен, жөмлө чикләрен билгеләгез:

1) Хан сараен һәм хан мәчетен ике катлы таш диварлар белән әйләндереп алган дәншәтле кирмән каршындагы иркән мәйдан халык белән шыгрым тулы иде.(В.Имамов)

2) Чит илләрдә күп йөрдем, Газиз башым гыйбрәт алсын дип . (Жыр)

3) Ул берәз торганнан соң өйгә керде, һәм, мендәренә капланып, әкрән генә үксеп-үксеп елый башлады. (Ш. Камал)

17. Жөмлөдә тиешле тыныш билгеләрен куегыз: Укучылар казлар кебек тезелешеп бәрәңгә алырга чыктылар бармады. (А.Гыйләжөв)

18. Тезмә кушма жөмлөгә тулы синтаксик анализ ясагыз:

Идрис хәзрәтнең каракучкыл йөзе күл өстедәй тыныч, фәкәть карашында гына ниндидер шик, икеләнү газаплары пыскып яна иде. (В.Имамов)

Задания и тексты к контрольной работы

Тәкъдим ителгән жөмәләргә тулы синтаксик анализ ясагыз.

1) Күреп торасыз: фуражы бар хужалыклар салам юктан интегә. (Х.Х.)

2) Без торганда, Гөлбикәнәң самавыры кайнаган, коймагы пешкән иде. (Г.Ибраһимов)

3) Очрашу гаять шатлыклы булды: күпләр сөенчтән көлөләр, ә кайберәүләр елыйлар иде. (Р.М.)

- 4) Бу урында шуны әйтмәк өле: ул килер алдыннан, мин бер нәрсә турында баш ваттым. (Ә.Е.)
 - 5) Тагын шуны онытма: син антыңны бозсаң, бөтенбездә дә һәлак итәсең. (М.Нас.)
 - 6) Кешеләр, көләшә-көләшә, каядыр ашыгалар, кемнәрдер каршы алалар, кемнәрдер озаталар. (Г.Ә.)
 - 7) Мин дә киткәч, син дә киткәч, монда кем соң эшләр? (С.К.)
 - 8) Сәет Вахиди йөрәп чыккан авылларның, ул шакыган ишекләренң санын өле беркем дә белми. (М.Г.)
 - 9) Кыш көне утын булмаганлыктан, салам ягалар иде. (М.Г.)
 - 10) Халык ятып, мөдрәсә тынгач кына, Габделбасыйр бу хатны Әхмәткә күрсәтте. (Ф.Ә.)
 - 11) Уйнадың да очып китең
Күз күрмәгән якларга. (Ә.Ш.)
 - 12) Минем абый атларны борган арада, юл әйберләре онытылып калмасын дип, мин өйгә тагын бер тапкыр кереп чыктым. (М.Ә.)
 - 13) Кемнең икмәге мул, кемнең халкы бер жан, бер тәндәй оешкан, шул жиңеп чыга. (Г.Б.)
 - 14) Без авылдан чыкканда, көн матур, жыл юк иде. (Г.И.)
 - 15) Яралары тәзәлеп беткәнче дип, хәрби госпитальдән аны берничә айга авылга кайтарганнар. (А.Ш.)
 - 16) Гөлбануның кул тамырларында куәт кайнады, нәкъ ире Закир чәнечкәнчә, дүрт-биш кибәнне, жирдән эшәрәп китереп, бергә өйдә дә, тимер сәнәкне батырып жиберде, чүмәлә зурлыгы күтәрәп алып, арбага бәйләнгән аркылы чыбыклар өстенә китереп салды. (Г.И.)
 - 17) Мин өнсез идем, мин бер сүз дөшәргә жәрәят итмәдем, һәм кирәкми дә иде ул. (Ә.Е.)
 - 18) Гөлбану бу мактаудан күңелләнде, үзенә сокланып карап, көзгә алдында әйләнде, күзенә, битенә елмаю чыкты, шуның белән баягы елау эзе бөтенләй югалып ук китте. (Г.И.)
 - 19) Күңелә кинәт ташу сәбәпле, кыз берни дә әйтә алмады. (Г.Ә.)
 - 20) Урсал тайны сары сарган, Әллә шуңа кайгырам. (С.С.)
- Вопросы к экзамену прилагаются в виде Приложения ♦1 (с.16-18)

7.1. Основная литература:

- Сагдиева Р.К., Гайнуллина Г.Ф. 'Синтаксис татарского языка'[Электронный ресурс], 2016. (<http://do.kpfu.ru/enrol/index.php?id=1459>)
- Зәкиев, Мирфатыйх Зәки улы. Татар синтаксисы: югары уку йортлары өчен дәреслек / М. З. Зәкиев. ?Казан: Мәгариф, 2008. ?398, [1] б
- Теория языка. Вводный курс: Учебное пособие / А. А. Горбачевский. - М.: Флинта: Наука, 2011. - 280 с. (e-book) ISBN 978-5-9765-0965-/<http://znanium.com/catalog><http://znanium.com/catalog>
- Норман, Б.Ю. Когнитивный синтаксис русского языка [Электронный ресурс] : учеб. пособие / Б.Ю. Норман. - М. : ФЛИНТА, 2013. - 254 с. <http://znanium.com/catalog.php?bookinfo=462906>
- Рогачева, Е.Н. Русский язык: синтаксис и пунктуация. Второй уровень владения языком [Электронный ресурс] : учеб. пособие / Е.Н. Рогачева, О.А. Фролова, Е.А. Лазуткина. - М.: ФЛИНТА, 2013. - 117 с. <http://znanium.com/catalog.php?bookinfo=462965>
- Кустова, Г.И. Синтаксис современного русского языка [Электронный ресурс]: курс лекций / Г.И.Кустова. - М.: Флинта, 2013. - 294 с. <http://znanium.com/catalog.php?bookinfo=462810>
- Докучаева, Р. М. Современный русский язык. Синтаксис сложного предложения [Электронный ресурс]: учеб. пособие / Р.М. Докучаева. - М.: ФЛИНТА, 2013. - 230 с. <http://znanium.com/catalog.php?bookinfo=458028>

7.2. Дополнительная литература:

1. Татар теле (кагыйдэләр, методик киңәшләр, анализ үрнәкләре, биремнәр) / Мирзагитов Р.Х., Сәгъдиева Р.К., Хөснетдинов Д.Х. - Казан: 'Мәгариф-Вақыт' нәшр., 2017. 191 б.
2. Сәгъдиева Р.К., Хөснетдинов Д.Х. Татар теленнән презентацияләр. - Казан: 'Мәгариф-Вақыт' нәшр., 2016. 664 слайд.
3. Сәгъдиева Р.К., Мирзагитов Р.Х. Татар теленнән тестлар һәм мөстәкыйль эш биремнәре / Р.К. Сәгъдиева, Р.Х. Мирзагитов. - Казан: Ихлас, 2014. - 60 б.

7.3. Интернет-ресурсы:

www.gramota.ru - Грамота.ру

www.gumer.info - Библиотека Гумер - гуманитарные науки

www.rsu.ru - Электронная библиотека и материалы сайта КПФУ

www.slovari.ru - Электронные словари

www.wikipedia.ru - Универсальная энциклопедия

8. Материально-техническое обеспечение дисциплины(модуля)

Освоение дисциплины "Современный татарский язык: Синтаксис (в татарском языке)" предполагает использование следующего материально-технического обеспечения:

Компьютерный класс, представляющий собой рабочее место преподавателя и не менее 15 рабочих мест студентов, включающих компьютерный стол, стул, персональный компьютер, лицензионное программное обеспечение. Каждый компьютер имеет широкополосный доступ в сеть Интернет. Все компьютеры подключены к корпоративной компьютерной сети КФУ и находятся в едином домене.

Для проведения занятий по "Синтаксису современного татарского языка" необходимы учебная и учебно-методическая литература, сборники текстов произведений татарских писателей и поэтов, а также демонстрационные материалы.

Необходимы следующие технические средства:

1. Мультимедийный компьютер с выходом в Интернет, с пакетом прикладных программ (текстовых, графических, презентационных).
2. Мультимедиапроектор.
3. Сканер.
4. Принтер.
5. Копировальный аппарат.
6. Ноутбук.

Программа составлена в соответствии с требованиями ФГОС ВПО и учебным планом по направлению 44.03.05 "Педагогическое образование (с двумя профилями подготовки)" и профилю подготовки Родной (татарский) язык и литература и иностранный язык (турецкий) .

Автор(ы):

Мирзагитов Р.Х. _____

Сагдиева Р.К. _____

"__" _____ 201__ г.

Рецензент(ы):

"__" _____ 201__ г.